HARRAN

AYLIK
SANAT KÜLTÜR VE FOLKLOR DERGİSİ

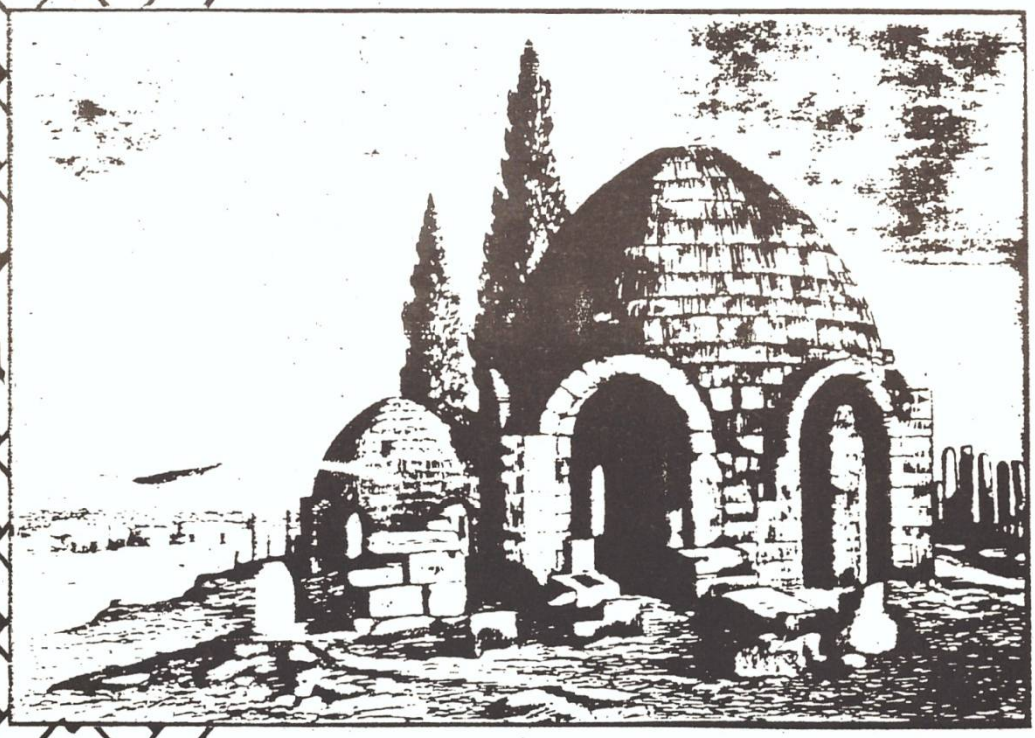

30

HARRAN
Aylık Sanat,Kültür ve Folklor Dergisi

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
S.Ahmet OYMAK
Yayım Yönetmeni
Ahmet KAYA
İstanbul Temsilcisi
Yahya KAPLAMA
TLF: 559 97 17

****

HAZİRAN - 1989

****

☆ Fiyatı:1.000 TL.(K.D.V)
★ Yıllık Abone:10.000 TL.
☆ Dergimizin adı anılarak iktibas yapılabilir.
★ Gönderilen yazılar yayınlansın,-yayınlamasın iade edilmez.
☆ Reklamlar pazarlığa tabidir.
★ Yazışma Adresi:
P.K.44 63 100 ŞANLIURFA
☆ İdare Merkezi:
Hazar Pasaji Kat:2 ŞANLIURFA
★ Abone bedelleriniz için:
Ziraat Bankası Şanlıurfa Şb.
Hesap No:300/38005
☆ Dizgi ve Baskı :
ÖZDAL Basım Yayım Tic.Ltd.Şti.
İpekyol No:47 P.K.135
TLF: 329 34-329 35 ŞANLIURFA

BU SAYIDA

URFA AĞZI DEYİMLER SÖZLÜĞÜ
Adil SARAÇ
MİNARENİN HARCI GÜLYAĞI İLE Mİ YOĞRULMUŞ
Mehmet OYMAK
NABİ'NİN HAYRİYYESİ HAKKINDA
Mahmut KARAKAŞ
GÜNEŞ HALKI (Şiir)
Seyyid A.KAYA
HAT ÜZERİNE MAHMUT DÖRTBUDAKLA
HARRAN
KARDELENİM (Şiir)
M.Emin ERCAN
ARKANDA DAĞLAR BIRAKTIN (Şiir)
Hüseyin BAYKUŞ
MUSTAFA ÇAVUŞ
Mustafa GÖRGEN
TİTRİŞ NEKROPOL KAZISI
Adnan MISIR
Hz. İBRAHİM VE URFA
Mehmet OYMAK
URFA BİLMECELRİ
Adil SARAÇ
"YARALI GÖLGEMİZ"
Hüseyin BAYKUŞ

****

NOT : Geçen sayımız (29) Mayıs sayısı olarak düzenlenmiştir.

T.B.M.M. ALBÜMÜNDEN

Hasan ORAL
Bekir 1906 Siverek

Yüksek Fr.Diş Tabibi Evli 2 çocuk Siverek C H P ilçe idare kurulu Başkanı Urfa VIII.IX,X
C Senetosu Urfa Üyesi

Atalay AKAN
Veysi 1913 Birecik

İstanbul ve Toulouse Hukuk Fr.Hukuk Doktoru Milli Eğitim Bakanlığı Hukuk Müşaviri, Urfa VIII , XI Kurucu M. Üyesi,Urfa
I,II 31.1.1967'de ölmüştür.
1498/424/3

Yasfı GERGER
Ali 1904 Siverek

Hukuk İdare,Mülkiye Müfettişi Urfa VIII.Kurucu M. Üyesi
C. Senetosu Urfa Üyesi
1499/165

Saffet YETKİN
Şeyh Abdülkadir 1866 Urfa

Os.M.M.Dö.1,2 ve 3 Urfa Mebusu Medrese Arapça, Urfa Halveti Dergâhı Postnişini, Urfa II 27.10.1950 ölmüştür.

H.Memet Emin YURDAKUL
Salih 1869 İstanbul

Os.M.M.Dö. 3 Musul Mebusu İdare Edebiyat Fr. Evli 4 çocuk Hukuk, Mülkiye ve Hukuk. Şarkikarahisar II,Şebinkarahisar III,Urfa IV, V,VI İsatanbul VII. 14.1.1944'de ölmüştür.

Ali B.
Eyüp 1876 Siverek

Os.M.M.Dö.4.Urfa Mebusu Rüştiye Çiftçi Urfa II. 12.4.1941'de ölmüştür.

URFA AĞZI DEYİMLER SÖZLÜĞÜ

Semantik : ADİL SARAÇ
Asil SÖYLER - M.Ali EKREN
Ali KAZZAZ - Emin BEYAZGÜL

ERKEG ARI KİMİN, Yİ,İÇİY,PETEGE S..İY: Ne kârı zararı varsa kendi çevresinedir anlamında kullanıldığı gibi erkek evladın üstünlüğünü göstermek için de kullanılır.

ERKİ GEÇ-: Sözü geçmek,nazını yürütmek anlamında kullanılır.

ERZİ KIRIH : Namussuz anlamında kullanılır.

ESKER BAHOLI KİMİN AÇILIY : Kilidi bozuk bavul gibi açılarak, içinde ne varsa etrafa saçtı anlamında kullanılır.

ESKİ KÖVE YENGI 'EDET : Kendi çıkarları için kurallar koyan kişilerin koyduğu kurallar için kullanılır.

ESKİ KULAĞI KESİKLERDEN :Eski belalılardan anlamında kullanılır.

ESMERİ ŞİRİN : Cana yakın esmer renkliler için kullanılır.

EŞIKA BAGDAT İRAH MI? : Ne kadar uzak olursa olsun, elde etmek istiyorsan senin için mesele olmamalı anlamında kullanılır.

EŞKİMİŞİY Mİ VAR? : Bizimle görülecek bir hesabın mı var anlamında kullanılır.

EŞŞEGE GÜCİ YETMİY, PALANA SEGİRDİY: Sahibine gücü yetmiyor,onun etrafındakilerle uğraşıyor anlamında kullanılır.

EŞŞEGE GÜCİ YETMİY PALANA YAPIŞIY : Sahibine gücü yetmiyor,onun etrafındakilerle uğraşıyor anlamında kullanılır

EŞŞEGE TERS BİNDİR- : Karşısındakini istediği gibi yönetmek anlamında kullanılır

EŞŞEGİMİZ DİŞİ : Biz bu iddiadan vazgeçtik anlamında kullanılır.

EŞŞEGİMİZ DİŞİ, YÜKİMİZ YAŞ : Biz bu iddiadan vazgeçtik anlamında kullanılır

EŞŞEGİMİ ÇALANA KALMAZ AMMA BEN EŞŞEKSİZ KALDIHTAN SOYRA : Yapan bulur ama, bana zararı dokunduktan sonra ne çıkar anlamında kullanılır.

EŞŞEGİN BÖYİGİNİ AHIRDA UNITTIH : İşin en önemli yanını ihmal ettik anlamında kullanılır.

EŞŞEGİ SATTIH Kİ ÇO DEMAHTAN KURTILAH :Zahmetinden bıktığı-

mız bu işten vazgeçtik anlamında kullanılır.
EŞŞEGİ SATTIH Kİ ÇO DEMAHTAN KURTILAH, GETTİ Bİ SUPPANAN GERİ GELDİ : Zahmetinden bıktığımız için bu işin ucunu bıraktık ama,-zahmet zahmet üstüne geldi anlamında kullanılır.
EŞŞEK GENE O EŞŞEK, YALAVUZ ÇULINI DEGİŞMİŞ : Giyim kuşamın insan kişiliğini değiştiremeyeceğini anlatmak için kullanılır.
EŞŞEK KAŞTI,PALAN DÜŞTİ : Olan oldu anlamında kullanılmaktadır.
EŞTIĞI KUYYA DÜŞTİ : Kendi tuzağına kendisi düştü anlamında kullanılır.
ET DEYE SEGİRTTİ BALCAN BAŞI ÇIHTI : Umduğunu bulamadı anlamında kullanılır.
ETELE,ÜTELE : Bir işi eli ayağı titreyerek yapmak, acemilik etmek anlamında kullanılır.
ETİ BUDI YERİNDE : Kilosu yerinde olan kişiler için kullanılır.
ETİNİ YİSE GEMİDİNİ ATMAZ : O kadar da kötü olamaz anlamında kullanlır.
EV BİZE HEYAD UŞAHLARA KALDI: Başbaşa kaldık, ortalık duruldu, artık kozlarımızı paylaşabiliriz anlamında kullanılır.
EVCIĞAZIM EVCIĞAZIM,SAHLAR BENİM SİRCIĞAZIM :Evin mahremiyetleri gizlediğini anlatmak için kullanılır.
EV EV Mİ OYNIYIH?: Evcilik mi oynuyoruz, şaka mı yapıyoruz anlamında kullanılır.
EVLİ EVİNE KÖVLİ KÖVİNE, EVİ OLMAYAN BEDEN DİBİ'NE: Toplantının bittiğini ve herkesin evine gitmesi gerektiğini bildiren tekerleme
EVİ ÇİNİNDE : Evsiz barksız anlamında kullanılır.
EVVEL 'ARDI, HİNDİ KÂR OLDI : Eskiden ayıp sayılırdı,şimdi herkes yapıyor anlamında kullanılır.
'EYAN OLDI: İçine doğdu anlamında kullanılır.
EYİSİ BİZİ BULMAZ,KÖTİSİ BİZDEN KALMAZ: Hep kötü insanlarla karşı karşıya geldiğinden sızlanan kişiler tarafında kullanılır.
EYİ YERDE TÜKEN AÇTIH : Bir tersliğe çatıldığında, iyi bir işe düştük, iyi bir iş yakaladık, kıymetini bilelim şeklinde kullanılan kinayeli söz

FARŞI MALAMAT OL- : ayıpları,kusurları meydana çıkarmak anlamında kullanılır

FARZ SÜNETİ BASTIRDI : Bu son konu daha önemli görünüyor anlamında kullanıyor

FAYIZLI PARA : Masrafı çok olan araç ve gereçler için kullanılır.

FEHEMİ AÇIH : Zeki anlamında kullanılır.

FEKİR P...I : Olmadık yerde sıkışanlar için kullanılır.

FERFİRLE - : Şaşkına dönmek anlamında kullanılır.

FEŞELLEH KİMİN AÇIL-: Bulunduğu ortama uymaktan öte,onu da aşmak anlamında kullanılır.

FIRAD'A GETSE KURIDIR: Birinin uğursuzluğunu anlatmak için kullanılır.

FIRÇA AT-: Azarlamak anlamında kullanılır.

FIRÇA YI : Azar işitmek anlamında kullanılır.

FIRLAMA: Hiç kimseden çekinmeyen ve utanmayan çoçuklar için kullanılır.

FIRT ET -: Iska geçmek anlamında kullanılır.

FISTIH SİLKELE-: Vücudunu titreterek oynamak anlamında kullanılır.

FISTIH TÖK-: Vücudunu titreterek oynamak anlamında kullanılır.

FİLLES OL -: İflas etmek anlamında kullanılır.

FİR DOLAYI : Çepeçevre anlamında kullanılır.

FİT VER-: Kızdırmak,birini birine karşı doldurmak anlamında kullanılır.

FİT Yİ-: Kızdırılmak,biri tarafından doldurulmak anlamında kullanılır.

FİRENK SUYI KİMİN HER ŞEYE KARIŞIY : Her şeye karışan kişiler için kullanılır.

FİRENK SUYI KİMİN HERE ŞERE KARIŞIY: Her şeye karışan kişiler için kullanılır.

FİRENK ZEHMETİ: Birine yapılan eziyet ifade etmek için kullanıldığı gibi vücutta çıkan mikrobik bir yarayı da ifade eder.

FISBOĞMIYA GETİR-: Kısırmak hileyle çaresiz bırakmak,söz söylemeyecek hale getirmek anlamında kullanılır.

GAVURDAN YANA MISAN,'ELİ'DEN YANA MISAN ? :Kimden yanasın anlayalım anlamında kullanılır.

MİNARENİN HARCI GÜLYAĞI İLE Mİ YOĞRULDU ?

Mehmet OYMAK

Biri İsparta'dan yüzyıllardan beri süre gelen bir rivayet,biri de Harran'dan.. Ulu Cami minaresi için anlatılan rivayet. Enteresan olan ise, ikisinin bağlantısı.

Yıllar önce bir folklor derleme dergisinde İsparta ve gülyağı ile ilgili okuduğum ve Harran Ulu Camii ile ilgisini gördüğüm meşhur rivayet:

Gül ve gülyağı şehri Isparta'nın çok zengin bir gülyağı tüccarı o sene 40 hayvan yükü gülyağı alır. Oğluna bunu götürüp satması için verir. Ve oğluna der ki: "Bu gülyağının tamamını bir adama satacaksın. Parasını aynı cinsten alacaksın". Gayesi bu kadar büyük miktar tutan gülyağını bu şartlarla alabilecek bir zenginin olup olmadığını anlamaktır.

Oğlu kervanı ile yola çıkar. Bu şehir senin, bu şehir benim konar göçer.Ama babasının söylediği şartlarla bir müşteri bulamaz. Bu şekilde çok uzak diyarlara gider. Geldiği şehrin pazarlarında şartlarını ileri sürer. Herkes hayrette kalır. Ancak şehirlerinde böyle bir zenginin olduğunu söylerler. Gülyağcı o adama başvurur. Adam tamamını alırım, der. Gülyağlarını getirtir. Ve o anda yapılmakta olan cami minaresinin harcının yanında alır, işte gülyağını bu harca dökün,der. Hayretler içinde kalan gülyağıcı yüklerini döker,parasını da alır ve memleketine döner.

Burada bu rivayeti kesip Harran Ulu Camii için anlatılana gelelim:

Harran Ulu Camii'nin harcının alt yarısı kesme beyaz taştan,üst yarısı tuğladandır. Ve yağmur yağıp ıslandığında bu minare gülyağı kokar,denir. Çünkü minare yapılırken, şehrin bir zengini onun harcını gülyağı ile yoğurtmuştur.

Acaba diyoruz,o 40 hayvan yükü gülyağı kervanı ta İsparta'dan döne dolaşa Harran'a mı geldi? Harran Ulu Camii'nin inşaatının tarihine mi denk düştü? Ve o zengin Harranlı'nın parası ile minare harcına mı katıldı? Olabilir mi? Niye olmasın?

Rivayetin sonu da daha bir çarpıcıdır. O da şöyle :

Gülyağını satıp memleketine dönen adam yıllar sonra bu müşterisini merak eder ve hele onu bir ziyarete gideyim,der. Gelip arar, sorar. O saltanat sahibi şahsın yerinde yeller esmektedir. Nihayet izini bulur. Tüm servetini kaybetmiştir. Bir hamamın külhanında ocakçılık yapmaktadır. Ateşin sönmemesi içi ocağa sürekli yakıt attığı için gülyağcının selamını bile alamamıştır. Epeyce zaman sonra sorulara cevap vermeye başlar. Bu ne haldir diyen gülyağcıya,sorma der;"Başıma felaketler geldi. Ve bence sebebi şu idi. Bir gün camiden çıkarken yol üzerinde yerde bir parça ekmek gördüm. Eğilip onu yerden almak istedim. Sonra içime o anda bir duygu geldi. Ben bu kadar şöhreti büyük ve zengin bir adamım, nasıl eğilip yerden o ekmek kırıntısını alırım. Gururlanmıştım ve o günden sonra kaybetmeye sanki her şeyim erimeye başlamıştı. İşte sonum."

Evet halkın ağzında anlatılan, binlerce kilometre uzaklıktaki, iki ayrı rivayet için kurulabilecek bağ...

****

HARRAN YAYINLARI

1- URFA FOLKLORUNDA DÜĞÜN (Tükendi)
M.Emin ERGİN

2- URFA AĞZI SÖZLÜĞÜ 3000.TL
M.Emin ERGİN

3- URFADAN DERLENMİŞ HOYRATLAR VE MANİLER 2000TL
M.Emin ERGİN

4- ADSIZ KİTAP (Şiirler)
Mehmet OYMAK

5- ANEY (Şiir) 1500TL
M.Atilla MARAŞ

6- Hz. İBRAHİM HALİLULLAH VE URFA 2000TL
Mehmet OYMAK

HARRAN 2 15.000 TL

İSTEME ADRESİ: Harran Yayınları P.K. 44 ŞANLIURFA

NABİ'NİN HAYRİYYESİ HAKKINDA

Mahmut KARAKAŞ

ZEKAT VE SADAKANIN FAZİLETİ

Nâbi, İslam'ın şartlarını teker teker anlatırken, zekât hakkında da şunları kaydediyor. Ey sedefi süsleyen, kulağın incisi, ey şerefli soyun hayırlı halefi, sakın zimmetine bir habbe zekât geçirme. Zekâtını ver ki,o sana hayır ve bereketin mayası olsun. Zekâtın Allah malı olduğunu şöyle anlatıyor NABİ,

Hakkıdır Hazret-i Hakk'ın ol mal
Sen dahi etme idare-i ihmal

Zekâtın Allah malı olduğunun sebebini ise müslümanın zengin olması ve zekâtın ona farz olması ile açıklıyor. Madem ki Allah sana mal vermiş,seni zengin etmiş, öyle ise sen de bu zenginliğin karşılığı,Allah'a bir şükür ifadesi olarak istenilen mıktarı vermelisin diyor Nabi. İslam inancına göre zekât elin kiri gibidir. Zekâtın verilmesi ile insan malını temizlemiş olur. İşte bu yüzden Nabi oğluna şöyle öğüt veriyor.

Fukara hakkıdır imsâk etme
Pâk iken malını nâpâk etme

Eğer,zekâtı vermekle malının azalacağını düşünüyorsan, bil ki senin verdiğin bir miktara karşı Cenab-ı Hak sana on misli verir,diyor NABİ.

Emr-i hak üzre sen ettikçe edâ
Birine on verir anın Mevlâ

Demek suretiyle,üzülmemesi gerektiğini ,aksine sevinmesi gerektiğini anlatmaya çalışıyor.Bunu da şu beyti ile çok güzel anlatıyor:

Vermez isen berekâtı kalmaz
Nimetin sende sebatı kalmaz

Çünkü mal Allah'ın malıdır. Eğer Allah'ın emrini yerine getirmezsen, Allah isterse senden o malı geri alabilir. Öyle ise zengin olduğun ve zekât verebilecek kadar zengin olduğun için sevinmelisin. Çünkü zekât veremeyen bir kimse fakir demektir.

Yine bil ki,zengini de fakiri de yaratan, zekâtı fakirin hakkı etmiştir. Seni zengin yaratan Allah,onu da fakir yaratmıştır. Onun için fakirin hakkını yeme,senesi tamam olunca hemen zekâtını ver, diye oğluna tavsiye ediyor.

Zekâttan ayrı olarak bir de sadaka vardır.Sadakanın ise zekâtın bir bölümü olduğunu söyledikten sonra

Fazlına yok sadakatın gayet

Çok bu manayı müeyyid ayet

Evet Kur'an'da sadakanın faziletini anlatan bir çok ayetin varlığını da bildiriyor.

Nabi'nin filozofane birçok fikirleri vardır. Hayriyesinde bu şekilde fikirlerini çok çok işlemiştir. Nabi, aynı zamanda gerçekçi bir şairdir. Gerçekleri göz önüne rahatlıkla serebilir. Şöyle diyor NABİ;

Ağniya ayinesidir fukara
Zıddiyle münkeşif olur eşya
Daf'a kadir mi olurdun takdir
Seni onun yerine etse fakir.

Cenab-ı Hakk'ın nimetine şükret ki, aşına ekmeğine bereket düşsün. Sonra fakirlere merhamet et.Allah'ın sana verdiği nimeti fakirlere ziyafet çek. Mümkün olduğu kadar fakirlere ihsanda bulun diyor oğluna.

Nabi iyilik etmenin, fakirleri doyurmanın birçok nafile ibadetten daha üstün ve hayırlı olduğunu, bunların sevabının da daha çok olduğunu anlatıyor. Bir açı doyurmak,hergün nafile oruç tutmaktan daha hayırlıdır. Birçok camiyi tamir etmektense bir fakirin karnını doyur. Her sene Kâbe'yi ziyaret etmektense, bir kişinin susuzluğunu gidersen daha hayırlıdır. Diyen nabi, bütün bunların büyük bir mutluluk olduğunu da şu beyitlerle anlatıyor.

Ne saadet bu ne izzet-i devlet
Ki yüzünden güle ehl-i hacet

Bir ihtiyaç sahibinin ihtiyacını karşılamak, onun yüzünü güldürmek ne kadar güzel bir şeydir. Ne büyük bir mutluluktur. Nabi bu gerçeği biliyor ve bu hazzı da elbette duyuyordu. Onun için oğluna,fakirlere iyilik etmesini uzun uzun anlatıyor. Hatta yardım edilmesi lazım olan kimseleri de teker teker sayıyor. Dervişlere,yetimlere, kimsesizlere, çoçuklara yardım etmesini, yüreği yanıkların dertlerine derman olmaya çalışmasını da tavsiye etmektedir.

Nabi tavsiyesine devam ederek diyor ki,

Basma küfrân-ı niam semtine pâ
Kavlle,fiille et şükürün edâ

Sakın nimeti hor görme,o nimeti sana veren Allah'a hem sözle hem de fiille şükret.Dil ile şükretmek bilinen birşeydir,kolaydır. Fakat asıl önemli olan söz ile yaptığı şükrü açığa vurarak etrafına yardım etmek,ihsanda bulunmaktır. Kollarını Allah'a aç,çünkü Allah aç,çıplak ve yardıma muhtaç olan

kullarını görür. Öyle ki,ihsan kapını sakın kapama.Sana ihtiyacını arz edenleri reddetme.

Hanene her kim olursa mihman
Eyle mümkün olanı ziver-h'an

Sözleriyle misafirlere nasıl davranması gerektiğini oğluna anlatmaktadır. Kederli olanların kederlerini,üzüntülerini güzel sözlerle gidermeye çalışmasını da ilave ediyor. Bu gibi kimseleri teselli etmeyi bilmesini söyledikten sonra, bütün bunların yerinde kendisinin olabileceğini de unutmamasını hatırlatıyor. Eğer sen onların yerinde Olsaydın elden ne gelirdi? Onun için şükredilecek sebepler çoktur. Bu sebepler saymakla bitmez.

Eremez akl-ı beşer hikmetine
Eylemez şükr-i vefa nimetine

Nabi, iyilik yapmasını oğluna tavsiye edip, bir bir anlatırken, bazı sakıncaları da hatırlatmayı ihmal etmemiştir. Çünkü bütün bu iyilikler yapılırken,çok kötü ve tehlikeli bir durum ortaya çıkıyor. İşte bu tehlikenin de riya olduğunu, gösteriş olduğunu söylüyor ve riyadan, gösterişten kaçınması gerektiğini de oğluna hatırlatıyor. Çünkü gösteriş ve iki yüzlülük,yapılan bütün iyilikleri boşa çıkarır. Onun için bu gibi iyiliklerin gizli yapılmasını da şöyle anlatıyor :

Eyle mahfi edecek ihsanı
Hazret-i Hak bile ancak onu
İmtinaniyle sakın etme itab
Sen utan tâ o ede ref'-i hicab

Bir kimsenin iyilik ve ihsanda bulunacağı zaman,fakirleri arayıp bulmasını söylüyor. Çünkü öyle fakirler vardır ki, utançlarından kimseden birşey istemezler. Yaptığın iyilikleri de kimseye gösterme ki sana faydası olsun. Ziyafet verdiğin zaman fakirleri davet et. Zenginleri çağırma. Çünkü zenginlerden sana bir sevap olmadığı gibi,onlar yemeği yedikten sonra teşekkür edeceklerine eksiklerini sayarlar. Diye oğluna tavsiyede bulunuyor.

Devam edecek

GÜNEŞ HALKI

Seyyid A.KAYA

Güneşi kıskandıracak
iri elleri nasırlı olurdu
üretken halkının
yarıktır ayakları upuzun
bastıkça katı toprağa/eriten
bu kavga
uzunca süren sürekli yinelenen
bu bizim alınımızdır düşen

toprak bir dişi kedi kadar aç ve üretken
bu bizim alnımızdır
işte topladığımız
cebimiz yine boş
yüreğimiz dağ gibi umutla .....

MAHMUT DÖRTBUDAK'LA HAT ÜZERİNE

HARRAN

HARRAN: Hat sanatına konu olan Arap yazısının tarihçesini anlatır mısınız.?

M.DÖRTBUDAK : Arap hafleri diye tanıtılan albabe tarihi seyrinde günümüzden kadime doğru incelendiğinde;menşei itibariyle ortadoğuda elif-ba düzenindeki tüm yazılar FENİKE alfabesine dayanır. Bu alfabe 22 harften müteşekkil idi.

Urfa ve yöresinde hükümran KELDANİLER Fenike yazısından mülhem olarak İbrani yazısının aslını vücuda getirmişlerdir. Asuriler döneminde yine bu Fenike yazısından SÜRYANİ yazısı intişar etmiştir. İbraniler'in geliştirdiği bu yazı türü bilahare Ken'an diyarında görülmeye başlanmıştır. Denilebilir ki, Araplar kendi dillerine uygun harfleri aynen,benzerlerini de ses uyumlarına yakınlığıyla seslendirerek kullanmaya başlamışlardır.Böylece de harf adeti 22 den 28'e çıkmıştır.

İslâmın intişarında Araplar'ın ticari ilişkilerde bulundukları devletlerin yazılarından mülhem olarak dillerine adepte ettikleri yazı,sessiz harflerden müteşekkil idi. Bu harfler ağzın mahreçlerindeki hareketle heceleri tahric ederdi. Ağzın mahrecindeki hareketten bilahare hareke denilen işaretler husule geldi.İşte bu harekeler arabî olmayan akvamın K.Kerim'i hatasız olarak kıraatını te'min etmiştir.Bundan sonradır ki, artık bu yazı İslâm ümmetinin müşterek yazısı olmuştur.

HARRAN:Anlattığınız bu duruma göre Araplar'ın kendilerine özgü yazıları yoktur. Başlangıç itibariyle Fenike kullanım itibariyle islam ümmeti yazısıdır. Buna neden Arap yazısı deniliyor?

M.DÖRTBUDAK : Tarih seyri içinde Araplar'ın bilinen ve el'an kullandıkları yazıya Arap yazısı demek yanlıştır. Zira başlangıç itibariyle kal'e alındığında Fenike yazısı demek daha uygun gibidir. Amma bazı değişmeler söz konusu edilerek Fenike yazısı denilmesi hatalı ise bidayetten günümüze kadar olan yazıdaki değişme ve yenilikler sebebiyle de Arap yazısı demek hatalıdır. Zira söz konusu yazı şekil itibariyle Araplar'ın ilk kullandıkları gibi olmamakla beraber, istimal eyleyen insan nüfusu da sayı itibariyle Araplar'ın fevkindedir. Her iki halde de İslam ümmetine has kılınan ve sadece İslam kültürünün sanat simgesi olan bir yazının sadece bir millet yazısı olarak tanıtılması tarihi bir hatadır.

HARRAN: Arap yazısı tabirini kullanmakta bir kasıt var mıdır.?

M.DÖRTBUDAK: Avam içinde böyle tabir edilmesinde bir kasıt yoktur. Kanaatime sebebi K.Kerim'in Arap lisaniyle kıraat edilmesine mebni olabilir. Ancak ilim ehli olarak bilinen kimselerin ilmi ifade ve anlatımlarında bu tabiri kullanmalarında ya cehalet veya kasıt olduğunda şüphemiz yoktur.

HARRAN: İlim ehli denilen kimselerin bu şekilde bir tabir kullanmalatında ne kasıt olabilir.

M.DÖRTBUDAK: Evet,bu tabirde kasıt vardır.Bu kasıt çok yönlü mütalaa edilebilir. Bu sorunuzun cevabını bende değil de kullanan kişilerden sual etmek kanaatime göre daha münasipdir. Benim vereceğim cevapla hata ve suç unsuru olabilir.

HARRAN: Yazının başlangıçdan günümüze kadar çok çeşitli değişime uğradığından söz ettiniz,bunları nelerdir.?

M.DÖRTBUDAK: İslâmın intişarından önce Hicraz mıntıkasında Fenekelilerden mülhem olarak istimal edilen yazı türüne "MA'KILI "yazı çeşidi hat sanatında tabir olunur. Bunun özelliği keşeli olmasıdır. Bu yazı türü Selçuklu ve Eyyübiler döneminde tezyini unsur olarak binalara nakşedilmiştir. Avam tarafından tezyini maksatla kullanılan ma'kılf yazı türüne Kûfi denir. Peygamberimiz döneminde kullanılan Kûfi yazı köşeli değil,yuvarlaktır. Hz. Ali (R.A)'nın kendi sanat unsuru olan Kûfi yazı miasli Topkapı Saray Müzesi Kütüphanesi'ndedir. Kûfi yazıya yuvarlak tabirini kullandık ise, bu yuvarlak yerine göredir. Genel değildir.

Kûfi yazı asıl itibariyle hattı ma'kılı ile hattı Şami'den mülhem olarak meydana gelmiştir ve "MENSUB" tabiri kullanılmıştır. Hz.Ömer (R.A) döneminde kûfi şehrinde Kur'an yazmak toplanan müstensihler sebebiyle burada oluşturulan okula izafeten istimal edilen mensub yazıya Kûfi tabiri kullanılmıştır. Bundan sonra Kûfi esas alınarak tehriç edilen mevzun yazılara aklam-ı sitte denilir. Aklam-ı sitte Tevkı' ile yedi kalem olarak bilinir. Bunlar;

a.Muhakkak
b.Reyhani
c.Sülüs
d.Nesih
e.Tevki'
f.Rık'a
g.Ta'lık.

Bu kalemlerin bu şekilde isimlendirilmeleri yazıdaki mevzun ve hususiyetlerine binaendir.

HARRAN: Neden Kur'an Hicaz'da nazil oldu,Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı denilmektedir.?

M.DÖRTBUDAK: Kur'an'ın nazil olduğu yer malumdur. Mısır'da okundu denilmesi meşhur kurraların genelde Mısırlı olmasıdır.İstanbul'da yazıldı denilmesi ise,- Kur'an'ın en güzel hatla istanbul'un islam Pay-ı tahtı olduğu dönemde yazılmış olmasıdır.

HARRAN: Hat sanatiyle ilgili çalışma ve örnekler Urfa'da mevcut mudur?

M.DÖRTBUDAK:Hz. Ömer (R.A) devrinde islam topraklarına katılan Urfa ve yöresinde islami etkiler hemen kendini göstermiştir. Diğer ilimlerden olduğu gibi sanat etkinliklerinde de mevcuttur. Tarihi kalemizde,camiilerimizde bazı mağara duvarlarında mezar taşlarında ve yazma kitaplarda çeşitli dönemlere ait hat örneklerine rastlamak mümkündür. Bunlar yazanlarına delil olmakla çalışmalarının misalidir. Urfa yöresi hat örnekleri incelendiğinde Hat sanatında Urfanın önemli bir yeri ve kendine has bir sanat usulü ve şivesiyle bir ekolün oluştuğu müşahede edilmektedir. Bunlar incelenmeye alındığında Hat sanatında Urfa ve yöresinin önem ve hususiyeti açığa kavuşturulmuş olur.

HARRAN :Bu konuda izlerin bir çalışması var mıdır?

M.DÖRTBUDAK: Şu anda benim böyle bir çalışmam yoktur. İmkân bulduğumda böyle bir çalışma yapmayı isterim.Urfamız'da bir çok hat üstatları yetişmiştir. Eserleri mevcuttur. Urfamızda Fakat bunları hakkında hayat hikâyeleriyle ilgili bilgileri bulmak uzun bir araştırmayı gerektirmektedir. Bir çoklarının eserleri varsa da tanınmış kimseler değillerdir. Mesela Abdülkadir,İsmail,Naciye vb.

HARRAN: Hat sanatiyle ilgili çalışmalrınız nelerdir?

M.DÖRTBUDAK: Hat çalışmalrım daha çok Celi-Sülüs türünden yeni istifledir. Yaptığım eserlerin düzenlenmeleri bana aittir. Ayrıca hat usulünün ta'limini konu alan "KAVAİD-İ HATTI OSMANİ" namiyle bir kitap hazırladım. müsveddesini tamamladım. İmkan bulduğumda öğrenmek isteyenlere rehber olabilir ümidiyle neşretmeyi düşünmekteyim. Yaptığım hattablolarını da ayrıca bir albüm şekline getirerek tabettirmek isterim.

HARRAN: Hat çalışmak isteyen gençlere tavsiyeleriniz var mıdır?

M.DÖRTBUDAK : Hat çalışmak isteyende şayet resim yapabilme istidatları varsa (ki bu insanlara Allah'ın'amıdır) tavsiyem sabır ve usanmadan müteadüt kişilerin değil bir üstadım eserlerini taklit ederek inceleyip çok meşk etmeleri

ve en önemlisi de sanatlarını medar-ı maişet etmeleridir.

HARRAN :Halkımızın sanata meyli nedir?

M.DÖRTBUDAK: Sanatın halk için olması önemlidir. Ancak günümüzde halkımızın hat sanatına ilgisi yoktur diye sanatı bırakmanın hata olacağı kanaatindeyim. Bu sanat ihmale uğradığından ilgi azalmıştır. Tanıtım ve çalışmalarımız sebatla devam ederse halkın ilgisi celbedilebilir. En önemlisi ister iltifat edilsin ister edilmesin İslam kültürüne hizmetle yola koyularak başlangıç maksadına göre hat sanatının uygun olarak müstakbel nesle ulaştırılmasıdır.

HARRAN: Hat sanatını gelecek nesle ulaştırmanın gereğini ifade ettiniz, sizden meşkeyleyen öğrencileriniz var mıdır?

M.DÖRTBUDAK: Maalesef henüz kendim meşk talim ettirecek kadar üstad olamadım. Buna rağmen isim veremiyeceğim bir kaç dostuma çalışmalarında yardımcı olma bahtiyarlığına malikim. İnşallah bu dostlarımın sa'yleri yakın zamanda semerelerini verir. Hat çalışanlarının sayılarının çoğalması sanata itibarı ziyadeleştirir. Yok olmaya mahkûm edilen bu sanat Avrupa'ya karşı geçmişte olduğu gibi atide de üstünlüğünü ispatlar.Bu üstünlük ümmet olarak hepimizin bahtiyarlığı ve medar-ı iftiharı olur. İnşallahü Teala.

HARRAN :Sorularımıza cevap verme zahmetinizden dolayı teşekkür ederiz. Çalışmalarınızda başarılar dileriz.

M.DÖRTBUDAK: Hakikat ben abd-i acizin sizlere şükran borcu vardır. Zira bu mülakatınız ihmal edilen bir konunun yeniden gündeme getirilmesidir ki;bu da İslami kültür sanatımıza güzel bir hizmettir. Allah sa'yinizde muvaffak kılsın... AMİN

TEBRİK

Dergimiz yazarlarından,Türkiye'nin tanınmış folklorcüsü ,üstat C.Cahit GÜZELBEY'e Kültür Bakanlığı mükafatından sonra Gaziantep Üniversitesi senatosu tarafından "Fahri Doktorluk" payesi verilmiştir.

50 Yıldan beri bu sahada çalışan ve 50 civarında kitap,binlerce makale yayınlayan araştırıcıyı candan kutlar, sağlık ve başarı dileriz.

HARRAN YAZI AİLESİ

KARDELENİM

–Kardelenim bak bahar geldi
Uzat boynunu yaşama –
.....
Sesin çıkmadı
Soluğun mu tutuldu
Şu Allah'ın sisinde
Dağ,tepe gelinlikler içindeyken tabiat
Yollar aman vermez bir cani
Ve sen felaketin en belâlısında
Yaşamayı seçmişsin

Kardelenim
Dağlardan kar kalkmak üzeredir
Yollar yeşile akmak üzere
Erik dallarında,badem çiçekleri bembeyaz
Karbeyaz mavilikler bildiğin gibi ırak değil
Ve dereler çağıltıya akıyor
Akıyor kuşlar üstümden
Her bahar tekrarladıkları nağmeleriyle

Kardelenim
Kar kalktı ovamdan
Fosforlu havalar denizlere kavuştu
Bulutlarla geçti gitti
Göçmen kuşlarla sonbahar
Sen hâlâ görünmedin aydınlığa
Hüznün bir tütün yaprağı kadar derin
Bir anason çiçeği kadar ciddi
Son fasıldır diye kıştan yana
Kar değen avuçlarıma silah değsin istemiyorum
Anlıyorsun değil mi
Kardelenim
Bak bahar da kapımda!

M.EMİN ERCAN